

Organitza / Organiza Organisation

AADIPA, Agrupació d'Arquitectes per a la Defensa i la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Equip organitzador/Equipo organizador Équip organisatrice

Alicia Dotor, arquitecta
Oriol Cusidó, arquitecte
Belén Onecha, arquitecta
Antoni Vilanova, arquitecte
Membres d'AADIPA

Informació / Información Information

Secretaria de les Agrupacions
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

Neus Vime

Arcs, 1-3, 4a planta
08002 Barcelona
Telèfon: +(34) 93 306 78 28
Fax: +(34) 93 412 39 64
aadipa@coac.cat

Col·laboren

Agraïments

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya
Departament de Relacions Internacionals

XXIX Curset Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic **Barcelona, 14-17.12.2006**

Patrimoni partit, patrimoni compartit

Intervenció en l'arquitectura dels segles XIX i XX a la Mediterrània

Patrimonio partido, patrimonio compartido

Intervención en la arquitectura
de los siglos XIX y XX en la Mediterránea

Patrimoine divisé, patrimoine partagé

Intervention sur l'architecture
des XIXe et XXe siècles en Méditerranée

Patrimoni partit, patrimoni compartit

Intervenció en l'arquitectura dels segles XIX i XX a la Mediterrània

XXIX Curset

Jornades Internacionals
sobre la intervenció en el
patrimoni arquitectònic

Barcelona. 14-17.12.2006

Al llarg dels segles XIX i XX, mentre a la riba sud de la Mediterrània el desenvolupament de models urbans europeus es combinava amb el mestissatge de tradicions locals, als països de la riba nord l'arquitectura integrava i reinventava llenguatges i estètiques meridionals, o fins i tot orientalistes. Una mateixa arquitectura, a la riba nord o a la del sud, amb funcions similars en el moment en què va ser concebuda, ha patit transformacions que l'han conduït a canviar d'ús a partir d'intervencions d'objectius i tècniques diferents. Amb aquesta premissa es pot arribar a la conclusió que, tot i partir d'una mateixa cultura mediterrània i un moment històric paral·lel, l'actitud envers el patrimoni ha evolucionat de manera molt diferent, a vegades contraposada, atesos els condicionants històrics, econòmics i culturals de cada lloc.

A lo largo de los siglos XIX y XX, mientras en la ribera sur del Mediterráneo el desarrollo de modelos urbanos europeos se combinaba con el mestizaje de tradiciones locales, en los países de la ribera norte la arquitectura integraba y reinventaba lenguajes y estéticas meridionales, o incluso orientalistas. Una misma arquitectura, en la ribera norte o en la sur, con funciones similares en el momento en el que fue concebida, ha sufrido transformaciones que la han conducido a cambiar de uso a partir de intervenciones de objetivos y técnicas diferentes. Con esta premisa se puede llegar a la conclusión de que, a pesar de partir de una misma cultura mediterránea y en un momento histórico paralelo, la actitud hacia el patrimonio ha evolucionado de manera muy diferente, a veces contrapuesta, dados los condicionantes históricos, económicos y culturales de cada lugar.

Au fil des XIXe et XXe siècles, alors que, sur le rivage Sud, le développement de certains modèles urbains européens est associé à un métissage de traditions locales, dans les pays du rivage Nord, l'architecture intègre et réinvente des langages et des esthétiques méridionales, voire orientalistes. La même architecture, sur le rivage Nord ou le rivage Sud, dotée de fonctions similaires au moment de sa conception, a subi des transformations qui l'ont conduite à changer d'usage à partir d'interventions, d'objectifs et de techniques différentes. Sous cette prémisses, il est permis de conclure que, bien que partant de la même culture méditerranéenne et d'un moment historique parallèle, le regard sur le patrimoine a évolué de manière différente et parfois diamétralement opposée, selon les conditions historiques, économiques et culturelles des lieux.

Dijous 14

Jueves 14

Jeu di 14

(9.00-13.00)

Recepció i lliurament de credencials als cursetistes

Recepción y entrega de credenciales a los cursillistas

Réception et remise des accréditations des stagiaires

INAUGURACIÓ OFICIAL DEL CURSET

INAUGURACIÓN OFICIAL DEL CURSET

INAUGURATION OFFICIELLE DU CURSET

Sala d'actes
del COAC

9.30- 9.45 Jordi Ludevid, degà del COAC

9.45-10.00 Rosa Cànovas, presidenta de l'AADIPA

10.00-10.15 Oriol Cusidó, Alícia Dotor, Belén Onecha i Antoni Vilanova, directors del XXIX Curset

10.15-11.00 Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona

11.00-11.15 Claire Kupper, directora de l'Office de Coopération EuropeAi: Méditerranée du Sud, Moyen Orient et Politique du Voisinage

11.15-11.45

Pausa-café

Pausa-café

Pause-café

EL CONTEXT HISTÒRIC. SEGLES XIX I XX

EL CONTEXTO HISTÓRICO. SIGLOS XIX Y XX

LE CONTEXTE HISTORIQUE, XIX ET XXes S.

11,45-12,15

Alexandria, la *cosmopolis* eterna
Mohamed Awad, doctor arquitecte, director de l'Alexandria Preservation Trust

Alejandría, la *cosmópolis* eterna

Alexandrie, l'éternelle *cosmopolis*

Patrimoni partit, patrimoni compartit

Intervenció en l'arquitectura dels segles XIX i XX a la Mediterrània

	Dijous 14	Jueves 14	Jeudi 14
12.15-12.45	La problemàtica de la intervenció en l'arquitectura racionalista Ezio Godoli, catedràtic del Dip. Storia dell'Architettura e Restauro delle Strut. Arch. dell'Università di Firenze	La problemática de la intervención en la arquitectura racionalista	La problématique de l'intervention sur l'architecture rationaliste
12.45-13.15	Arquitectura espanyola de la modernitat al nord d'Àfrica Antonio Bravo, doctor en història de l'art	Arquitectura española de la modernidad en el norte de África	Architecture espagnole de la modernité en Afrique du Nord
13.15-13.45	Debat Dinar	Debate Comida	Débat Déjeuner
	PLANEJAMENT	PLANEAMIENTO	PLANIFICATION
15.45-16.30	Casablanca. Planejament i intervencions en el nou eixample Abderrahim Kassou, arquitecte i historiador	Casablanca. Planeamiento e intervenciones en el nuevo ensanche	Casablanca. Planification et interventions dans la nouvelle extension de la ville
16.45-17.15	Melilla. Pla especial de l'eixample modernista Juan Armindo Hernández, doctor arquitecto	Melilla. Plan especial del ensanche modernista	Melilla. Plan spécial de l'extension Art nouveau
17.15-18.00	Alexandria. Intervencions al centre històric Yasser Aref, doctor arquitecte, <i>consultant</i> de l'Alexandria & Mediterranean Research Center	Alejandro. Intervención en el centro histórico	Alexandrie. Interventions dans le centre historique
18.00-18.30	Debat	Debate	Débat
18.30-19.00	Pausa-café	Pausa-café	Pause-café
19.00-19.30	Trasllat a la torre Agbar	Traslado a la torre Agbar	Déplacement jusqu'à la tour Agbar
19.30- 21.00	Visita a la torre Agbar Explicació del districte 22@ per part de la societat municipal 22@bcn, SA	Visita a la torre Agbar	Visite de la tour Agbar
21.00	Sopar oficial a Ca l'Aranyó	Cena oficial en Ca l'Aranyó	Dîner officiel à Ca l'Aranyó
23.00	Sortida dels autocars cap al COAC	Salida de los autocares hacia el COAC	Départ des autocars vers le COAC

PROJECTES URBANS

PROYECTOS URBANOS

PROJETS URBAINS

9.00-10.00

Marsella. Ordenació del vell port industrial i la rehabilitació dels *docks* de la Joliette
Eric Castaldi, arquitecte

Marsella. Ordenación del antiguo puerto industrial y rehabilitación de los *docks* de la Joliette

Marseille. Aménagement du vieux port industriel et réhabilitation des docks de la Joliette

10.00- 10.45

Florència. Restauració de la central tèrmica de l'estació de Sta. Maria Novella
Vicenzo Valentini, arquitecte

Florenzia. Restauración de la central térmica de la estación de Sta. Maria Novella

Florence. Restauration de la centrale thermique de la gare Santa Maria Novella

10.45-11.30

Tunis. Projecte de revitalització de l'avinguda Habib Bourguiba
Sémia Akrouf, Assoc. Sauvegarde de la Médina de Tunis

Tunez. Proyecto para la revitalización de la avenida Habib Bourguiba

Tunis. Projet de revitalisation de l'avenue Habib Bourguiba

11.30-12.00

Pausa-cafè

Pausa-café

Pause-café

12.00-12.45

El Cairo. Restauració de l'antiga galeria El-Nil
Malak Wahba, arquitecta directora de la secció Patrimoni Cultural Tangible de CULTNAT

El Cairo. Restauración de la antigua galería El-Nil

Le Caire. Restauration de l'antique galerie El-Nil

12.45-13.30

Alger. Restauració del Bd. del front marítim i les voltes de la Place des Martyrs
Aiche Bousad, Farida Cherbi i Leila Oubouzar, arquitectes de la Universitat Tizi-Ouzou

Alger. Restauración del Bd. del frente marítimo y las bóvedas de la Place des Martyrs

Alger. Restauration du boulevard du front maritime et des arcades de la place des Martyrs

13.30-14.00

Debat

Debate

Débat

Dinar

Comida

Déjeuner

EDIFICIS

EDIFICIOS

ÉDIFICES

16.00-16.30

Barcelona. Recuperació arqueològica del barri del Born
Antoni Nicolau, director del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona

Barcelona. Recuperación arqueológica del barrio del Born

Barcelone. Récupération archéologique du quartier du Born

16.30-17.15

Barcelona. Projecte de restauració del mercat del Born
Enric Soria, arquitecte

Barcelona. Proyecto de adecuación del mercado del Born

Barcelone. Projet de restauration du marché du Born

17.15- 18.00

Damasc. Rehabilitació de l'estació Al-Hijaz
Lataquia. Intervenció al Khan Al-Dukhan
Nuhad Abdallah, arquitecte

Damasco. Rehabilitación de la estación Al-Hijaz.
Lataquia. Intervención al Khan Al-Dukhan

Damas. Réhabilitation de la gare Al-Hijaz
Lataquie. Intervention sur le bâtiment Khan Al-Dukhan

18.00-18.30

Pausa-cafè

Pausa-café

Pause-café

18.30-19.15

València. Recuperació del Jardí Botànic
Carlos Bento, arquitecte

Valencia. Recuperación del Jardín Botánico

Valence. Récupération du jardin botanique

19.15-20.00

Tetuan. Restauració del Mercat Central
Mohamed Awass Damiar, arquitecte

Tetuán. La restauración del Mercado Central

Tétouan. Restauration du marché central

20.00-20.30

Debat

Debate

Débat

EDIFICIS

EDIFICIOS

ÉDIFICES

9.00-9.45

Milà. Rehabilitació de la central hidroelèctrica Taccani a Trezzo sull'Adda
Isabella Massini & Ilaria Sarattl, arquitectes

Milán. Rehabilitación de la central hidroeléctrica Taccani en Trezzo sull'Adda

Milan. Réhabilitation de la centrale hydroélectrique Taccani à Trezzo sull'Adda

9.45-10.30

Tessalònica. Reconversió d'edificis històrics del nord de Grècia en sales d'exposició (segles XIX i XX)
Vassilis Colonas, arquitecte

Tesalónica. Reconversión de edificios históricos del norte de Grecia en salas de exposición (siglos XIX y XX)

Thessalonique. Reconversion de bâtiments historiques du nord de la Grèce en salles d'exposition (XIX et XXes siècles)

10.30-11.00

Pausa-cafè

Pausa-café

Pause-café

11.00-12.00

Barcelona. Restauració de Can Fabra a Sant Andreu i de Can Saladrigas al Poble Nou
Moisés Gallego i Tomàs Morató, arquitectes
Introducció per Jordi Rogent, cap de Patrimoni de l'Ajuntament de Barcelona

Barcelona. Restauración de Can Fabra en Sant Andreu y de Can Saladrigas en Poble Nou

Barcelone. Restauration de Can Fabra du quartier Sant Andreu et de Can Saladrigas, quartier de Poble Nou

12.00-12.45

Marsella. Revalorització de la Unité d'Habitation
Fernando Marzá, arquitecte

Marsella. Revalorización de la Unité d'Habitation

Marseille. Remise en valeur de l'Unité d'habitation

12.45-13.15

Una nova mirada al patrimoni de la Mediterrània: conclusions i perspectives
Mercedes Volait, historiadora

Una nueva mirada al patrimonio del Mediterráneo: conclusiones y perspectivas

Un nouveau regard sur le patrimoine méditerranéen : conclusions et perspectives

13.15-13.45

Debat

Debate

Débat

Dinar

Comida

Déjeuner

UN CAS CONCRET

UN CASO CONCRETO

UN CAS PRÉCIS

16.00

Sortida dels autocars cap a Montjuïc.
Sala d'actes de CaixaFòrum

Salida de los autocares hacia Montjuïc.
Sala de Actos de CaixaFòrum

Départ des autocars à destination de Montjuïc. Salle des fêtes CaixaFòrum

16.30-17.00

Barcelona. Reordenació de Montjuïc per a acollir l'Exposició Internacional de 1929
Josep Maria Montaner, arquitecte

Barcelona. Reordenación de Montjuïc para albergar la Exposición Internacional de 1929

Barcelona. Le réaménagement de Montjuïc pour accueillir l'Exposition internationale de 1929

17.00-17.30

CaixaFòrum 5 anys després, els usuaris
M. Basso, directora de CaixaFòrum

CaixaFòrum 5 años después, los usuarios

CaixaFòrum 5 ans après, les utilisateurs

17.30-18.15

Pausa-cafè - Visita a CaixaFòrum

Pausa-café - Visita a CaixaFòrum

Pause-café - visite CaixaFòrum

18.15-19.00

Madrid. Intervenció a la Central Eléctrica del Mediodía, nou CaixaFòrum a Madrid
Sebastià Mateu i Carles Gerhard, arquitectes col-laboradors de Herzog&Meuron

Madrid. Intervención en la Central Eléctrica del Mediodía, nuevo CaixaFòrum en Madrid

Madrid. Intervention sur la Centrale électrique du Midi, nouveau CaixaFòrum à Madrid

Patrimoni partit, patrimoni compartit

Intervenció en l'arquitectura dels segles XIX i XX a la Mediterrània

	Dissabte 16	Sábado 16	Samedi 16
19.00-20.00	Barcelona. Rehabilitació del Palau Nacional per a Museu Nacional d'Art de Catalunya Josep Benedito i Valérie Bergeron, arquitectes	Barcelona. Rehabilitación del Palau Nacional para Museu Nacional d'Art de Catalunya	Barcelone. Réhabilitation du Palau Nacional pour abriter le Museu Nacional d'Art de Catalunya.
20.00-21.00	Debat - Conclusió final del Curset	Debate - Conclusión final del Curset	Débat - conclusion fin du cours
21.00	Sortida dels autocars cap al COAC	Salida de los autocares hacia el COAC	Départ des autocars à destination du COAC

	Diumenge 17	Domingo 17	Dimanche 17
10.00-14.00	Sortida dels autocars de la plaça Ramon Berenguer a les 10.00 hores Visites a edificis en obres de rehabilitació	Salida de los autocares de la plaza Ramon Berenguer a les 10.00 horas Visitas a edificios en obras de rehabilitación	Départ des autocars de la place Ramon Berenguer à 10 h Visites à différents chantiers en réhabilitation